

ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΠΑΨΑΝ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΟΥΝ

Η "πολιτική βιτρίνας" ἔδρανε γιὰ καλὰ τὸ "πολιτικὸ βιβλίο,"

Ὁλοκληρώνουμε σήμερα τὴν ἐρευνά μας γιὰ τὴν κρίση τοῦ πολιτικοῦ βιβλίου στὸν τόπο μας, δημοσιεύοντας τὶς ἀπόψεις τοῦ καθηγητῆ Κώστα Σημίτη, τῆς πολιτειολόγου - κοινωνιολόγου Ἰωάννας Καυταντζόγλου καὶ τοῦ ἐκδότη Γιώργου Δαρδανού. Ὅπως θὰ θυμούνται οἱ ἀναγνώστες μας στὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐρευνάς μας εἶχαν πάρει μέρος οἱ καθηγητὲς Γιώργος Βέλτσος καὶ Μάριος Νικολινάκος καὶ ὁ οικονομολόγος Θ. Πάγκαλος.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

«Τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ πολιτικὸ βιβλίο τὰ τελευταῖα χρόνια ἦταν ἐπακόλουθο τοῦ ἔντονου πολιτικοῦ προβληματισμοῦ ποὺ προκάλεσαν δικτατορία καὶ μεταπολίτευση. Κάθε φορὰ ποὺ ἄρχουσες θεωρίες καὶ πλατεῖα ἀποδεκτὲς ἐρμηνεῖες ἀδυνατοῦν νὰ δώσουν πειστικὴ ἀπάντηση σὲ κοινωνικοπολιτικὰ φαινόμενα ὅσοι ὑφίστανται τὸν ἀντίκτυπο τῶν γεγονότων ψάχνουν νὰ ἀνακαλύψουν νέες ἀλήθειες, νὰ βροῦν τὴν πειστικὴ ἀπάντηση ποὺ τοὺς λείπει. Στρέφονται πρὸς τὸ βιβλίο. Ἐπιπρόσθετα τὸ πολιτικὸ βιβλίο καὶ ἰδιαίτερα οἱ μαρξιστικὲς ἀναλύσεις, οἰκονομικὲς, ἱστορικὲς, πολιτικὲς ἦταν πρὶν ἀπὸ τὴν δικτατορία σχεδὸν ἀνύπαρκτες. Ὁ συντηρητισμὸς τοῦ πανεπιστημιακοῦ κατεστημένου καὶ τὸ κυνηγητὸ τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας εἶχαν ἐπιβάλλει στὴν πράξη καθεστῶς ἀπαγόρευσης τοῦ προοδευτικοῦ πολιτικοῦ βιβλίου. Ἡ δίψα γιὰ τὸ καινούργιο ἦταν γιὰ τοῦτο τόσο μεγαλύτερη. Ἄν σήμερα τὸ ἐνδιαφέρον ἔχει ἀτονήσει, τοῦτο ὀφείλεται στὸ ὅτι

πέρασε ἡ περίοδος τῆς ἔντονης πολιτικῆς ἐνασχόλησης καὶ ἀναζήτησης. Οἱ νέες ιδέες δὲν εἶναι πιά τόσο νέες. Διαδόθηκαν, συζητήθηκαν. Τέλος ἡ ὑπερπροσφορὰ ἔφερε κορεσμό. Βρίσκει κανεῖς τόσα πολλὰ καὶ διάφορα βιβλία καὶ περιοδικὰ ὥστε δὲν θὰ ἀναζητήσει ὅπωςδῆποτε τὸ καινούργιο. Οἱ νέες ἐκδόσεις μέσα στὴν ὑπάρχουσα πληθώρα δὲν προκαλοῦν πιά προσοχὴ ἢ ἀναζητοῦνται κύρια ἀπὸ πρόσωπα μὲ εἰδικὲς γνώσεις καὶ ἐνδιαφέροντα.

Ἡ Δεξιὰ δὲν ἔχει βέβαια κανένα ἐνδιαφέρον γιὰ νὰ προωθήσει τὸ πολιτικὸ βιβλίο. Ἀλλὰ θάταν παράλογο νὰ πιστεύουμε ὅτι ἡ πτώση τοῦ ἐνδιαφέροντος ὀφείλεται σὲ συνειδητὲς ἐνέργειες τῆς κυβέρνησης. Ὁ τρόπος ποὺ λειτουργεῖ ἡ ἀγορὰ συντελεῖ μόνος του στὸν περιορισμὸ τῆς κίνησης τοῦ πολιτικοῦ βιβλίου. Ἡ μεγάλη ζήτηση προκάλεσε καὶ κακῆς ποιότητος προσφορά. Πολλοὶ ἐκδότες παρουσιάζαν γιὰ νὰ ἐκμεταλλευτοῦν τὸ κύμα τοῦ ἐνδιαφέροντος ὅτιδῆποτε ἔπεφτε στὰ χέρια τους. Ἔτσι κυκλοφόρησαν βιβλία, πρόχειρα γραμμένα, πρόχειρα μεταφρασμένα, πρόχειρα τυπωμένα. Ὁ ἀναγνώστης, ποὺ ἔχει ἀγοράσει βιβλία ἀδιάβαστα, διστάζει νὰ ξαναπρομηθευθεῖ βιβλία χωρὶς νὰ ἐλέγξει καλὰ τὸ περιεχόμενό τους. Ἀλλωστε σὲ περίοδο πολιτικῆς ὁμαλότητας τὰ κυρίαρχα πολιτιστικὰ πρότυπα καὶ ἡ ἐμπορευματικὴ διαφήμιση στρέφουν τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ κοινοῦ μακριὰ ἀπὸ τὸ κριτικὸ βιβλίο. Τὰ «ρομάντζα» καὶ οἱ «περιπέτειες» κερδίζουν τὸ πάνω χέρι.

Ἡ σημερινὴ κατάσταση θὰ μπορούσε νὰ ἀλλάξει μὲ σημαντικὴ βελτίωση τῆς ποιότητος τοῦ πολιτικοῦ βιβλίου, μὲ βιβλία καλὰ καὶ ἀπλὰ γραμμένα, μὲ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο καὶ καλὴ ἐκτύπωση. Τὸ κύριο ἐμπόδιο εἶναι τὸ μικρὸ μέγεθος τῆς ἀγορᾶς. Μιὰ καλὴ ἐκδοσὴ στοιχίζει τόσο ὥστε εἶναι προβληματικὸ ἂν θὰ καλυφθοῦν τὰ ἔξοδά της σὲ σύντομο χρόνο. Θάπρεπε γιὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐκδότες νὰ συνεταιρισθοῦν καὶ νὰ ὑπάρξουν κρατικὲς ἐνισχύσεις γιὰ σοβαρὲς ἐπιστημονικὲς ἐκδόσεις καὶ ἐρευνητικὰ συγγράμματα. Δύο προϋποθέσεις ποὺ δύσκολα μποροῦν νὰ ἐκπληρωθοῦν ἀπὸ τὴ σημερινὴ κυβέρνηση».

Τό μεγάλο ενδιαφέρον για τό πολιτικό βιβλίο τά τελευταῖα χρόνια ἦταν ἐπακόλουθο τοῦ ἔντονου πολιτικοῦ προβληματισμοῦ πού προκάλεσαν δικτατορία καί μεταπολίτευση. Κάθε φορά πού ἄρχουσες θεωρίες καί πλατειά ἀποδεκτές ἐρμηνεῖες ἀδυνατοῦν νά δώσουν πειστική ἀπάντηση σέ κοινωνικοπολιτικά φαινόμενα ὅσοι ὑφίσταται τόν ἀντίκτυπο τῶν γεγονότων φάχνουν νά ἀνακαλύψουν νέες ἀλήθειες, νά βροῦν τήν πειστική ἀπάντηση πού τοῦς λείπει. Στρέφονται πρὸς τό βιβλίο. Ἐπιπρόσθετα τό πολιτικό βιβλίο καί ἰδιαίτερα οἱ μαρξιστικές ἀναλύσεις, οἰκονομικές, ἱστορικές, πολιτικές ἦταν πρὶν ἀπὸ τή δικτατορία σχεδόν ἀνύπαρκτες. Ὁ συντηρητισμός τοῦ πανεπιστημιακοῦ κατεσθμένου καί τό κυνηγητό τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας εἶχαν ἐπιβάλλει στήν πράξη καθεστῶς ἀπαγόρευσης τοῦ προοδευτικοῦ πολιτικοῦ βιβλίου. Ἡ δίψα γιά τό καινούργιο ἦταν γιά τοῦτο τόσο μεγαλύτερη. Ἄν σήμερα τό ενδιαφέρον ἔχει ἀτονήσει, τοῦτο ὀφείλεται στό ὅτι πέρασε ἡ περίοδος τῆς ἐντονης πολιτικῆς ἐνασχόλησης καί ἀναζήτησης. Οἱ νέες ἰδέες δέν εἶναι πιά τόσο νέες. Διαδόθηκαν, συζητήθηκαν. Τέλος ἡ ὑπερπροσφορά ἔφερε κορεσμό. Βρίσκει κανεῖς τόσα πολλά καί διάφορα βιβλία καί περιοδικά ὥστε δέν θά ἀναζητήσει ὅπωςδήποτε τό καινούργιο. Οἱ νέες ἐκδόσεις μέσα στήν ὑπάρχουσα πληθώρα δέν προκαλοῦν πιά προσοχή ἢ ἀναζητοῦνται κύρια ἀπὸ πρόσωπα μέ εἰδικές γνώσεις καί ενδιαφέροντα.

Ἡ Δεξιά δέν ἔχει βέβαια κανένα ενδιαφέρον γιά νά προωθήσει τό πολιτικό βιβλίο. Ἀλλά θάταν παράλογο νά πιστεύουμε ὅτι ἡ πτώση τοῦ ενδιαφέροντος ὀφείλεται σέ συνειδητές ἐνέργειες τῆς κυβέρνησης. Ὁ τρόπος πού λειτουργεῖ ἡ ἀγορά συντελεῖ μόνος του στόν περιορισμό τῆς κίνησης τοῦ πολιτικοῦ βιβλίου. Ἡ μεγάλη ζήτηση προκάλεσε καί κακῆς ποιότητας προσφορά. Πολλοί ἐκδότες παρουσιάζαν γιά νά ἐκμεταλλευτοῦν τό κῦμα τοῦ ενδιαφέροντος ὅτιδήποτε ἔπεφτε στά χέρια τους. Ἔτσι κυκλοφόρησαν βιβλία, πρόχειρα γραμμένα, πρόχειρα μεταφρασμένα, πρόχειρα τυπωμένα. Ὁ ἀναγνώστης, πού ἔχει ἀγοράσει βιβλία ἀδιάβαστα, διστάζει νά ξαναπρομηθευθεῖ βιβλία χωρὶς νά ἐλέγξει καλὰ τό περιεχόμενό τους. Ἀλλωστε σέ περίοδο πολιτικῆς ὁμαλότητας τά κυρίαρχα πολιτιστικά πρότυπα καί ἡ ἐμπορευματική διαφήμιση στρέφουν τό ενδιαφέρον τοῦ κοινοῦ μακριὰ ἀπὸ τό κριτικό βιβλίο. Τά "ρομάντζα" καί οἱ "περιπέτειες" κερδίζουν τό πάνω χέρι.

Ἡ σημερινή κατάσταση θά μπορούσε νά ἀλλάξει μέ σημαντική βελτίωση τῆς ποιότητος τοῦ πολιτικοῦ βιβλίου, μέ βιβλία καλά καί ἀπλά γραμμένα, μέ οὐσιαστικό περιεχόμενο καί καλή ἐκτύπωση. Τό κύριο ἐμπόδιο εἶναι τό μικρό μέγεθος τῆς ἀγορᾶς. Μιά καλή ἔκδοση στοιχίζει τόσο ὥστε εἶναι προβληματικό ἂν θά καλυφθοῦν τά ἔξοδά της σέ σύντομο χρόνο. Θάπρεπε γιά τοῦτο καί οἱ ἐκδότες νά συνεταιρισθοῦν καί νά ὑπάρξουν κρατικές ἐνισχύσεις γιά σοβαρές ἐπιστημονικές ἐκδόσεις καί ἐρευνητικά συγγράμματα. Δύο προϋποθέσεις πού δύσκολα μποροῦν νά ἐκπληρωθοῦν ἀπό τή σημερινή κυβέρνηση.